

Appendix: Ralbag's Philosophical and Exegetical Analysis of Miracles Affecting the Celestial Bodies

This Appendix discusses Ralbag's rejection of the possibility of miracles that affect the celestial domain, and his concomitant reinterpretation of the Biblical passages that seem to contradict this thesis. Ralbag's various analyses are quite long and somewhat repetitive, but I have cited them virtually in full,¹ since they constitute an excellent illustration of many of the themes of this essay, and yield an unparalleled portrait of key aspects of Ralbag as philosopher, exegete and author: his painstakingly close reading of the text; methodical, rational analysis of the philosophical-scientific underpinning of the narrative; calm, dispassionate and unscintillating, but crystal clear and precise style, even to the point of tedium; and the weighing of various statements of Hāzal and allowing them to influence, but not determine, his ultimate understanding of the text.

Ralbag had a strong conviction, rooted in his Aristotelian world-view, of the impossibility, or at the very least marvelous implausibility, of any change, even of a miraculous character, to the ordered motion of the celestial bodies. This, of course, results in a serious problem with two Biblical narratives that seem to describe just such changes. The first is the account of the cessation of the motion of the sun and moon during Yehoshua's battle in defense of Givon against the Emorim:

אז ידבר יהושע ליקוק ביום תת יקוק את-האמרי לפני בני ישראל ויאמר לעיני ישראל שמש
בגבעון דום וירח בעמק אילון: וידם השמש וירח עמד עד-יקם גוי אויביו הלא-היא כתובה על-ספר
הישר ויעמד השמש בחצי השמים ולא-אץ לבוא כיום תמים: ולא היה כיום ההוא לפניו ואחריו
לשמע יקוק בקול איש כי יקוק נלחם לישראל:²

On that occasion, when the LORD routed the Amorites before the Israelites, Joshua addressed the LORD; he said in the presence of the Israelites:

“Stand still, O sun, at Gibeon,

O moon, in the Valley of Aijalon!”

And the sun stood still

And the moon halted,

While a nation wreaked judgment on its foes

-as is written in the Book of Jashar. Thus the sun halted in midheaven, and did not press on to set, for a whole day; for the LORD fought for Israel.

1 I have not translated some of them, though, in part due to their repetitive nature, length and technical density.

2 Joshua 10:12-14.

Neither before nor since has there ever been such a day, when the LORD acted on words spoken by a man.

The second is the report of the conversation between Hizkiyahu and Yeshayahu about the miracle that God would perform as a sign of His having acceded to the former's prayers, and the subsequent performance of that miracle:

ויאמר ישעיהו זה-לך האות מאת יקוק כי יעשה יקוק את-הדבר אשר דבר הלך הצל עשר מעלות אם ישוב עשר מעלות: ויאמר יחזקיהו נקל לצל לנטות עשר מעלות לא כי ישוב הצל אחרנית עשר מעלות: ויקרא ישעיהו הנביא אל-יקוק וישב את הצל במעלות אשר ירדה במעלות אחז אחרנית עשר מעלות:³

Isaiah replied, "This is the sign for you from the LORD that the LORD will do the thing that He has promised: Shall the shadow advance ten steps or recede ten steps?" Hezekiah said, "It is easy for the shadow to lengthen ten steps, but not for the shadow to recede ten steps." So the prophet Isaiah called to the LORD, and He made the shadow which had descended on the dial of Ahaz recede ten steps.

וזה-לך האות מאת יקוק אשר יעשה יהוה את-הדבר הזה אשר דבר: הנני משיב את-צל המעלות אשר ירדה במעלות אחז בשמש אחרנית--עשר מעלות ותשב השמש עשר מעלות במעלות אשר ירדה:⁴

"... And this is the sign for you from the LORD that the LORD will do the thing that He has promised: I am going to make the shadow on the steps, which has descended on the dial of Ahaz because of the sun, recede ten steps." And the sun['s shadow] receded ten steps, the same steps as it had descended.

Ralbag's commentary to Joshua:

יש בזאת הפרשה [בענין עמידת השמש ליהושע] ספיקות רבות, ראוי לעיין בהם:

האחד הוא, שאם היה השמש עמד ובטל מהתנועה הנראית לנו, הנה היה זה המופת יותר נפלא לאין שיעור מכל המופתים שנעשו על ידי משה. וזה, כי המפתים שנעשו על ידי משה היו בשינוי טבע אלו [הדברים שתחת גלגל הירח, וזה המופת היה שינוי טבע אלו הנמצאות הנכבדות, אשר לא ישנו את תפקידם. ולא נמצא במה שסודר מהם מהפעולות שינוי כלל. ויותר נפלא לאין שיעור שישלוט על אלו הנמצאות] מהנכבדות לשנות את תפקידם, משלוט על הנמצאות השפלות לשנות ענין סידורם. כי בהם בעצמם מחסרון הסדר והיושר מה שלא יעלם. ובכלל הנה זה ממה שאין צריך ביאור למי שיעיין באלו העמוקות. וכבר ביארנו זה באופן שלם בששי מספר מלחמות ד'. ואם היה הענין כן, הנה זה סותר מה שאמרה תורה ש"לא קם נביא עוד בישראל כמשה ... לכל האותות והמופתים ... אשר עשה משה לעיני כל ישראל"⁵

ואם אמרנו שכבר נעשה כמו זה המופת על ידי משה ואם לא נזכר בתורה, כמו שאמרו קצת רבותינו ז"ל. הנה ישאר זה הספק בעינו. כי כבר היה שוה לו יהושע בגדול שבמופתים הנעשים על יד

3 II Kings 20:9-11.

4 Isaiah 38:7-8.

5 Deuteronomy 34:10-12.

משה רבנו עליו השלום. עם שאם היה הענין כן, היה ראוי שלא תשתוק התורה מלספר זה המופת הנפלא. כי אנחנו נראה מכוונות התורה לפרסם ענין המופתים והנפלאות, כי זה ממה שיביא להאמין בשם יתברך. כמו שנזכר בתורה בענין המופתים שנעשו לפרעה, אמר: "ולמען תספר באזני בנך ובן בנך את אשר התעללתי במצרים ואת אותתי אשר שמתני בם וידעתם כי אני ד⁶"

ועוד כי כבר יראה מפשטי אלו הדברים שלא נתבטלו השמש והירח מהתנועה. וזה יתבאר מפנים:

מהם, מה שאמר "ולא אץ לבוא" רוצה לומר שלא מיהר לבוא. וזה לא ישלול ממנו התנועה, אבל ישלול ממנו מהירות התנועה. והמאמר שזה דרכו יחייב לו התנועה, בכמו אלו המאמרים השלמים אשר ידובר בהם בדברים, מדרך מה הוא.

ומהם, מה שאמר: "שמש בגבעון דום וירח בעמק אילון" ולא אמר "שמש דום וירח" אבל לקח להם מקום רחב, היו נראים אז אל המקום ההוא. והוא מבואר שמי שישלול התנועה מהמקום הרחב, לא ישלול התנועה במוחלט, כי כבר אפשר שיתנועע במקום הרחב ההוא. וכבר יחייב זה המאמר – בכמו אלו המאמרים השלמים – לשמש ולירח התנועה. והמשל, שמי שיאמר שפלוגי עמד בארצו כך וכך ימים, הנה לא יתחייב מזה אלא שלא יצא מארצו, אבל כבר יתנועע בארצו. או לא יהיה זה המאמר מדרך מה הוא. כי יחוייב למי שישלול ממנו התנועה שיאמר שלא יתנועע, לא שלא יצא מארצו. וזה מבואר למי שעיין בסדרים ההגיוניים אשר למלאכת המופתים.

ומהם, מה שאמר: "ולא היה כיום ההוא לפניו ואחריו לשמוע ד' בקול איש, כי ד' נלחם לישראל". הורה בזה כי זה המופת הוא בענין המלחמה בעצמותה. ואם היה זה המופת בעמידה מהתנועה, לא היה לו רושם בענין המלחמה כלל.

ומהם, כי כבר התבאר מדברינו כי הי"ת לא יעשה המופתים כי אם לצורך, או לקנות דעות אמיתיות. ולא נזכר בכאן רושם בזה המופת באחד מאלו הצדדים.

ומהם שכבר התבאר בספר מלחמות ד' כי המופת לא יהיה על יד נביא באלו הנמצאות העליונים, רצוני לומר הגרמים השמימיים. ולזה הוא מבואר שלא היה זה המופת בזה הענין אשר יחשב בתחילת המחשבה שהיה בו המופת בזה הסיפור.

ואם יספק עלינו מספק, על מה שהשרשנו בזה, ויאמר שכבר נראה שיעשה המופת על יד נביא בשינוי סדר תנועת השמש. והוא מה שאמר ישעיה לחזקיה באומר: "מה אות כי ירפא ד' לי ועליתי ביום השלישי בית ד'", וענה: "הלך הצל עשר מעלות אם ישוב עשר מעלות". והוא מבואר שתנועת הצל לא תהיה כי אם בתנועת השמש. ולזה יחוייב מזה שינוי סדר תנועת השמש.

נאמר לו, כי כשיעיין היטב במאמרים שבאו בזה המקום יתחייב שלא היה זה המופת בשהשתנה סדר תנועת השמש

[וזה שכבר ענה חזקיה "נקל לצל לנטות עשר מעלות". ואם היה בשינוי סידור תנועת השמש] הנה איך יתכן שיאמר שזה יהיה 'נקל', הנה איך שישתנה זה הסדר הוא ענין נפלא מאד. ולזה ראוי שנבאר הדברים ההם ויתבאר מזה מה היה ענין המופת ההוא.

ונאמר, כי ידמה לפי הנראה לנו שכבר שם ישעיה הבחירה בזה המופת לחזקיה, ואמר שזה האות יהיה באחד משני דרכים: האחד בשילך הצל עשר מעלות יותר על מה שהלך, בזולת זמן. או שישוּב הצל אחורנית עשר מעלות. והוא מבואר שאם היה זה המופת [בשתשתנה תנועת השמש, היה

מופת זה שוה, איך שיהיה מאלו הדרכים. אלא שכבר נתבאר מתשובת חזקיה שלא היה זה המופת בשתשנה תנועת השמש מסידורה] כמו שזכרנו. ולזה הוא מבואר שזה המופת היה בזולת שינוי סדר תנועת השמש. וזה יהיה לפי מה שאומר. והוא, שכבר יתבאר בחוש, שכאשר יהיו עננים תחת השמש באופן שירשם בהם ניצוצו, וירוצו, הנה הם יראו שיהיה השמש בזולת המקום שהוא, עם שכבר יראה אז נטות צל השמש שיעור רב במעט זמן, למזרח או למערב לצפון או לדרום, לפי מצב העננים ההם וצד תנועתם. וזה ממה שאין בו ספק, כי תמיד יראה זה מן החוש בזה האופן.

ולפי שכבר ראה חזקיה אז, מהעננים שהיו תחת השמש ומצד תנועתם, שנקל לצל לנטות עשר מעלות יותר על מה שהלך. שאל שיהיה הענין בהיפך מה שהיה נראה שהיה נכון אז מצד תנועת העננים ההם. ולזה שאל שישוב אחרנית הצל עשר מעלות, [כי לזה האות יצטרך להפך כרגע צד תנועת העננים ההם, באופן שישוב הצל אחרנית עשר מעלות]

והנה בספר ישעיה אמר: "ותשב השמש עשר מעלות במעלות אשר ירדה", רוצה לומר לפי החוש. כי ענין מפתו היה בצל, כמו שנזכר שם, אמר: "הנני משיב את צל המעלות". ובכאן הותר זה הספק.

ואם ירצה אחד, על כל פנים, שיהיו אלו המופתים בשינוי סדר תנועת השמש, לא נקפיד עליו בזה. ומי יתן וכל טועה לא יטעה יותר מזה השיער, כי זה מגדיל, לפי מחשבתו, עוצם השם יתברך ויכולתו.

ואחר שנתיישב זה, הנה נשוב לבאר דברי זאת הפרשה. ואומר שמאמר יהושע היה שטרם שיסור השמש מהיות על גבעון והירח מהיות על עמק אילון, תשלם נקמת גוי אויביו. אבל קצר הכתוב בזה. ויורה על זה מה שאמר אחריו "וידם השמש וירח עמד עד יקם גוי אויביו". והרצון בזה, שכבר דמם השמש בגבעון וירח בעמק אילון, עד שנשלמה זאת הנקמה. וזה היה ענין נפלא, כי לא די שיעד שינקמו ישראל מהקמים עליהם, אבל יעד עם זה שזאת הנקמה תשלם בזמן קצר כזה. ולזה אמר "ולא היה כיום ההוא לפניו ואחריו, לשמוע ד' בקול איש, כי ד' נלחם לישראל". ולזה היו יכולים להשלים הנקמה בזה הזמן הקצר, כי יד השם לא תקצר. ואמר "לשמוע ד' בקול איש...". לפי שלא יעדו השם יתברך שתשלם זאת הנקמה בזה הזמן הקצר. אבל השם יתברך שמע לקולו בזה, על דרך "מקים דבר עבדו ועצת מלאכיו ישרים".⁷

וראוי שתדע, כי השמש יחדש היום. ולזה נאמר ש "היום רד מאד"⁸ כשקרב השמש לערוב, כי אז יחלש אור השמש. ומה שיהיה בו אור השמש יותר חזק, הוא בעת היותו בחצי השמים [ואז יקרא בעבור זה ה "יום" – "תמים" כי הוא אז על שלמותו וחוזק אורו. ואולם שהאור מתחזק מזריחת השמש עד היותו בחצי השמים], הנה זה מבואר בנפשו מן החוש. וזה יתבאר גם כן ממה שאמר: "וארח צדיקים כאור נגה, הולך ואור עד נכון היום".⁹ רוצה לומר שאורו נוסף עד נכון היום, כן אורח צדיקים מתיישר תמיד אל תוספת השלימות. והוא מבואר שבעת היות השמש בחצי השמים לא תוכר לו ירידה, כי אם בעת ארוך. וזה מבואר מאד למי שעייין בחכמת התכונה עיון מעט. וזה יתבאר גם כן מצד כלי המבט, כמו האיציטורולב ורבע העיגול. כי אז לא תוכר לשמש ירידה באלו הכלים בכמו חצי שעה. ולזה אמר שכבר עמד השמש אז "בחצי השמים", כי כן היה מחויב. כי הם היו אצל גבעון והיו רואים השמש על גבעון. ולא מיהר השמש לרדת, כמו שדרך היום תמים, שלא ימהר השמש לרדת בו. ואחשוב שאורך עיר גבעון היה ממזרח למערב, [ורחבה היה צר, כדרך הרבה מהמקומות. ולפי שלשמש יראו שתי תנועות באפקים הנוטים, המיושבים. האחת ממזרח למערב] וזאת התנועה תוכר מאד לשמש אצל חצי היום. [והשנית מדרום לצפון, וזאת התנועה בלתי ניכרת מאד לשמש, אצל חצי היום] למיעוט שיעור ירידתו. הנה זכר שמצד הנטייה הנראית לו מצד הירידה, לא יצא שלא יראה

7 Isaiah 44:26.

8 Judges 19:11.

9 Proverbs 4:18.

כנגד גבעון. ואף על פי שהיה רחבה צר, כי לא מיהר לבוא כמשפט ענין השמש אצל תמימות היום והוא אצל חצי היום.

ובכאן נשלם ביאור דברי זאת הפרשה והותרו הספיקות הנופלות בה.¹⁰

His commentary to Kings:

הנה זה הפסוק [בספר מלכים, בענין הדברים שבין חזקיהו לישעיהו] קשה מאד בפירושו וזה כי ידוע כי נטית הצל תהיה מצד תנועת השמש ולפי תנועת השמש מעט מעט יטה הצל מעט מעט וזה מבואר בעצמו ובהיות הענין כן מה זה שאמר חזקיהו נקל לצל לנטות עשר מעלות איך חשב חזקיהו נקל מה שהוא מהמופת נפלא לא ראינו כמוהו בביאור אפילו למשה אשר לא קם כמוהו לכל האותות והמופתים אשר עשה כי המופתים ההם היו לשנות סדר אלו הדברים השפלים והוא יותר נפלא לאין שיעור מה שישתנה בו סדר הגרמים העליונים ובהיות הענין כן הנה יהיה זה המאמר מחזקיהו בתכלית הסכלות ואיך ראוי שנחשוב זה עליו עם שלמותו הנראה מדבריו ...

והנראה בעיני מפני כל זה שזה המופת היה בצל לא בשמש בעצמו וכבר ידעת כי העננים המתנועעים תחת השמש יביאו לפעמים ניצוץ השמש בזולת מקומו הראוי לו וזה כבר נמצא בחוש הרבה ולפי שראה חזקיהו מתנועת הרוח אז וקצת אידים שהיו תחת השמש שיקל להם בתנועתם המהירה להשיב הצל עשר מעלות כי באותו צד היתה תנועתם בקש מישעיהו שיהיה הענין בהפך זה כדי שיוכר לו מופת השם יתברך

והנה התפלל הנביא את הש"י ושב הצל אחרנית עשר מעלות כמו ששאל חזקיהו וזה המופת יתכן שנהיה בשחדש הש"י על דרך המופת אידים מתנועעים לצד ההוא ונרשם בהם ניצוץ השמש והביאוהו בתנועתם במהירות נפלא אל המקום ההוא עד שכבר היה זה תכף¹¹

The explanation of this verse is very difficult, for it is known that the movement of the shadow is an effect of the movement of the sun, and as the movement of the sun occurs gradually, so too does the shadow move gradually, and this is self evident, and this being the case, what is this that Hizkiyahu said "it is easy for the shadow to move ten degrees", how did Hizkiyahu consider easy that which is a wondrous miracle that we have not seen the likes of explicitly [performed] even by Moshe, "like unto whom no-one had ever arisen, for all the signs and the miracles that he performed", for those miracles were to alter the order of these lower things, but this [miracle which Yeshayahu had suggested] is infinitely more wondrous, i.e., that it caused the alteration of the upper domain, and this being the case, it follows that this statement of Hizkiyahu is utter foolishness, and how can we think this of him, in view of his perfection which is apparent from his words ...

And it seems to me because of all this that this miracle was in the shadow, not is the sun itself. You already know that the clouds which move under the sun sometimes bring the ray of the sun to someplace other than its normal place, and this is often perceptible to the senses, and since Hizkiyahu saw that the wind which was then blowing, and some of the bodies of gas which were

10 Commentary to Joshua *ibid* (Mossad HaRav Kook – Yerushalayim), pp. 42-46.

11 Commentary to Kings *ibid*.

under the sun, that it would be easy for them, with their swift movement, to move the sun ten degrees, for their movement was in that direction, he requested of Yeshayahu that the matter occur in reverse, so that the miracle of God, may He be blessed, be discernible by him

And the prophet prayed to God, may He be blessed, and the shadow retrogressed ten degrees, as Hizkiyah had requested, and it is possible that this miracle occurred by God, may He be blessed, miraculously producing bodies of gas moving in that direction, and they caught the ray of the sun and brought it, with their wondrously swift movement toward that place, so that this occurred immediately.

Ralbag also discusses both the narratives in question at considerable length in his *Wars*:

ונאמר עוד שאי אפשר שיתחדש מופת בגרמים השמימיים, וזה כי כבר התבאר שהשכל הפועל הוא הפועל באלו הנפלאות, כמו שקדם, ולא יתכן שיהיה השכל הפועל פועל בגרמים השמימיים, כי הוא עלול מהם.

ועוד כי מפני שהיה מציאות הנפלאות על צד ההטבה והחנינה, כמו שהתבאר, והיה מבואר ממה שקדם שבהשתנות סדר מה מעניני הגרמים השמימיים יתחדש הפסד נפלא לאלו הדברים השפלים בכללם, הנה מן השקר שישתנה דבר מהגרמים השמימיים על דרך מופת.

ולא יספק אדם עלינו מעמידת השמש ליהושע, כי אין הכונה בו שתתבטל תנועת השמש, והעד על זה אמרו ולא אץ לבוא כיום תמים, ר"ל שלא מיהר לבוא, ומה שאינו מתנועע לא יתכן שיאמר בו שלא מהר תנועתו, אבל יאמר זה במה שמתנועע לא במהירות, ולזה הוא מבואר שאין הכונה באמרו שמש בגבעון דום שתתבטל תנועתו, אבל הכונה בזה שלא יסור השמש משיהיה אצלם כנגד גבעון, ולא יסור הירח משיהיה אצלם כנגד עמק אילון, עד שתשלם נקמת גוי אויביו בזה השעור המעטי אשר יראו בו השמש כנגד גבעון והירח כנגד עמק אילון. והוא מבואר שהשמש והירח, עם היותם מתנועעים תנועתם הנהוגה, ימצאו כנגד מקום אחד רחב זמן מה, כמו הענין בגבעון ובעמק אילון, והוא מה שאמר וידם השמש וירח עמד, ר"ל שכבר דם השמש בגבעון ועמד הירח בעמק אילון, עד שנשלמה נקמת גוי אויביו, כמו ששאל יהושע, ואמנם קצר הכתוב בזה הספור כמנהגו. ואולם מה שאמר שכבר עמד השמש בחצי השמים ולא אץ לבוא כיום תמים, הנה הכונה בזה הוא מה שאומר. וזה שכבר התבאר בחכמת הכוכבים הגלות מבואר שהשמש או איזה ככב שיהיה, כשהיה בחצי השמים, לא יורגש לו ירידה בכמו חצי שעה הרגש מבואר, אבל יהיה גבהו קרוב להיות אחד מכמו חצי שעה קודם חצי היום עד חצי שעה אחר חצי היום, וזה מבואר כשיובט בגבהו באחד מהכלים העשויים לזה, כמו האצטרולב ומה שידמה לו, והוא מבואר שסבת היום הוא השמש, והנה עד חצי היום יתחזק פועל השמש ואורו, ואז היום תמים ושלם, ואחר כן יחסר מעט מעט, עד שיעדר אורו בכלותו וילך זה בסבוב. ומפני זה הוא מבואר שהתמימות הוא נמצא ביום כשיהיה השמש בחצי השמים, כי עד הזמן ההוא יהיה אור היום ושלמותו ופעולתו הולך אל ההוספה והשלמות, ואחר כן דורך אל החסרון, ולזה אמר בעת הערב כי היום רד מאוד, וזה ממה שיורה שהיום עולה ומוסיף עד חצי היום, ולזה הוא מבואר שהיום הוא תמים בחצי היום.

והנה מופת יהושע היה שהוא אמר שתשלם נקמת גוי אויביו בזה הזמן הקצר אשר לא תורגש בו לשמש ירידה בהיותו בחצי השמים, וזהו אמרו וידם השמש והירח עמד עד יקום גוי אויביו הלא היא כתובה על ספר הישר ויעמד השמש בחצי השמים ולא אץ לבא כיום תמים: ולא היה כיום ההוא לפניו ולאחריו לשמוע ד' בקול איש כי ד' נלחם לישראל: רוצה בזה שלא הורגש השמש יוצא מכנגד גבעון לעיני ישראל, ולא יצא הירח מעמק אילון עד שנשלמה נקמת גוי אויביו. ואחר כן ביאר הסבה

בזה, כדי שלא יחשוב חושב שנתבטלה תנועת השמש, ואמר כי השמש היה בחצי השמים, והיה זה סבה שלא מהר לרדת, כמו שימצא זה הענין בכל יום כשהוא בתמימותו ושלמותו שלא ימהר אז השמש לרדת, ולזה אמר שלא היה כיום ההוא לפניו ולאחריו שישמע השם לקול איש לעשות תכף דבר גדול כזה בזה השעור המעטי מן הזמן, ואמנם היה זה כן רוצה לומר שתשלם זאת הנקמה בזה הזמן המעטי, כי ד' נלחם לישראל. ואולם בירח לא נתן סבה איך יתכן שתעמוד כנגד עמק אילון כל הזמן הזה, לפי שעמק אילון היה לפי מה שאחשוב יותר רחב מגבעון, ולזה יתכן שתעמוד הירח שם זמן מורגש מה. ומה שיוסיף גלוי ושלמות על מה שבארנו מזה הענין הוא מה שנוכר בתורה מההבדל בין מופתי משה רבינו עליו השלום למופת זולתו, ואם היה מופת יהושע על זה האופן שישתנה בו נמוס תנועת הגרמים השמימיים, היה יותר נפלא לאין שעור זה המופת ממופתי משה רבינו, וזה מבואר מאד. ומפני שהוקשה זה הענין לקצת רבותינו זכרונם לברכה, להיותם מבינים מזה הענין שישתנה בו תנועת הגרמים השמימיים, הסכימו שכבר נעשה זה המופת על יד משה רבינו, אלא שהוא מבואר שאם היה הענין כן, לא השמיטה התורה זכרו, עם היות קטבה אשר עליה תסוב האמנת המופתים.

וכבר יתבאר לך עוד שזה המופת לא היה שתבטל תנועת השמש והירח, כמו שזכרנו, לפי שהוא מן השקר שיתחדש מופת מהמופתיים לבטלה לפי מה שהתבאר מענינם, וזה שעמידת השמש אם היתה אז, לא נמצא ממנה תועלת לא לישראל ולא לזולתם, וזה שישראל היו מאמינים בנבואה בעת ההיא, ולא מצאנו שהשתדלה אומה מהאומות האחרות לשוב לשם יתברך בעבור זה המופת, ולא הישירים בזה שום נביא מפני זה המופת, כאלו תאמר שיאמר להם שיאמינו בשם יתברך ויכנעו לעבודתו, כי הוא אדון לכל הנמצאות, והמופת על זה שכבר יבטל השם יתברך תנועת השמש, שאם היה הענין כן, היה נזכר זה הענין בספור זה המופת. ובהיות הענין כן, הוא מבואר שאי אפשר שנאמר שיהיה זה המופת מתחדש בגרמים השמימיים, ואולם היה המופת נצוה ישראל אויביו בזה הזמן המעטי, כמו שבארנו, והנה התועלת שהגיעה לישראל מזה הענין מבואר מאוד. ובכאן התבאר שאין הרצון בעמידת השמש בזה המקום שתבטל תנועתו, ולזה גם כן אמרו רבותינו זכרונם לברכה בזכירת מופת העמדת השמש זה התנאי, ר"ל שהיה בחצי הרקיע. אמרו אפילו העמיד חמה באמצע הרקיע אין שומעין לו, אמר רב עקיבה חס ושלום אין הקדוש ברוך הוא מעמיד חמה באמצע הרקיע לעוברי רצונו. ואלו היתה כונתם בהעמדת החמה שתבטל תנועתה, אז יהיה אמרם באמצע הרקיע מותר, כי המופת בהעמדתה באיזה מקום שיהיה מהרקיע הוא אחד בעינו, ואולם אמרו באמצע הרקיע להורות שהעמדה לא היתה אלא מפני היות השמש באמצע הרקיע, וזה כי במקום ההוא יתכן שיעמד השמש זמן רחב מבלתי שתורגש לו ירידה ולא עליה, כמו שקדם, ורצו בזה שלא יתכן למי שיעבור על מצות השם שישמע השם יתברך לקולו, אם יגביל זמן קצת שתשלם בו הצלחה עצומה, כמו שעשה זה יהושע. וממה שיעיד עדות אמתי שלא נתבטלה תנועת השמש לגמרי הוא אמרו ולא אץ לבא, הנה שלל ממנו מהירות התנועה אצל החוש, ולא שלל ממנו התנועה במוחלט. ואם היה בזולת תנועה כלל, היה מחויב שישלול ממנו התנועה במוחלט, לא מהירות התנועה לבד, וזה מבואר מאד.

ואם יספק עלינו מספק מענין מופת הצל שנעשה לחזקיה, שאי אפשר היותו לפי מה שיחשב מזולת השתנות סדור תנועת השמש. אמרנו לו שלא היה זה המופת בסבת השתנות סדור תנועת השמש, שאם היה הענין כן, לא היה מיחס זאת התנועה לצל, אבל היה מיחס זאת התנועה לשמש, כי תנועת הצל הוא דבר נמשך לתנועת השמש. ועוד שאם היה הענין כן, לא יתכן שיאמר חזקיהו נקל לצל לנטות עשר מעלות, כי לא יתכן שם שיתבלבל סדר תנועת השמש במהירות התנועה, כמו שלא יתכן שיתבלבל בחזרתו לאחור, והמופת בשני הענינים אחד הוא. והנה הענין בזה המופת לפי מה שאומר. וזה שהמקבל שיש לו קצת עובי בדרך שישבו במדרגת המראה יראה בו בעצמו הככב, וזאת היא הסבה בהאלה ובקשת כמו שהתבאר בספר האותות. והנה הענין כשהיה תחת השמש ירשם בו השמש, ואם היה מתנועע זה הענין במרוצה, יקרה שיתנועע עמו נצוץ השמש ויראהו בזולת מקומו, כי כבר יתנועע שעור מה קודם שימחה זה הרושם ממנו, ובזה האופן תראה בעבור ענין תחת השמש שיראה נצוץ השמש בזולת מקומו הראוי, וזאת היא הסבה בעינה במה שיקרה במים הרצים, שיראה האדם תמונתו בהם נכפלת, כי למהירות התנועה יסורו המים אשר נרשמה בו זאת התמונה, ולא

תמחה זאת התמונה בהם אם לא אחר שנראה בחלק אחר מהמים. ולפי שכבר ראה חזקיה תמונת הענן לאיזה צד היא, אמר שהוא נקל לצל שיטה עשר מעלות לצד תנועת הענן מפני מהירות התנועה ההיא, אבל יהיה פלא אם ישוב הצל אחורנית עשר מעלות להפך צד תנועת הענן, והנה היה המופת אז בשנוי תנועת הענן להפך הצד שתהיה תנועתו אליו בעת ההיא שהגביל הנביא. ובכאן התבאר שלא יהיה המופת באלו הענינים הנצחיים.

וראוי שתדע כי דעת האחרונים מחכמי תורתנו היא מסכמת למה שהתבאר מדברינו בזה הפרק, וזה שכבר תמצאם אומרים על אמרו ואם בריאה יברא ד' אם נברא פה לגיהנם מוטב, ואם לאו יברא ד', רוצה לומר כי פתיחת פי הארץ יקרה שיהיה בסבת האיד העשני והמתילד בבטן הארץ שתקרה ממנו הוייה דומה לאש ותפתח הארץ במקום ההוא כשארך זמן זאת ההוייה שם, כמו שהתבאר בספר האותות, ויצא האש מהמקום שתפתח הארץ בו, וזה דבר נקרא גיהנם בלשוננו, כמו שהתבאר מענין גיא בן הינם שהוא סמוך לירושלים. והקשו וזה כתיב אין כל חדש, רוצה לומר שאי אפשר שתשתנה הטבע ממנהגו. ותרצו והוא לאקרובי פתחא, רוצה לומר שלא היה בזה המופת דבר מחודש במוחלט, כי מציאות פתיחת פי הארץ בזה האופן הוא דבר יתכן שימצא על המנהג הטבעי, לא היה מחודש כי אם באורך הזמן. והנה זה הענין הוא כמו הענין בשאר המופתים בשוה, וזה כי ההפך המטה לנחש היה נעשה מהטבע באורך נפלא מהזמן, כשיקנה המטה ההיא צורתו ויפשיט צורה עד שיהפך לנחש. והנה המופת היה בהיותו מתחדש בזולת אמצעיים אשר היה דרכו שיתחדש על המנהג הטבעי. הנה התבאר מזה המאמר שהם יראו שלא יתכן שיתחדש על דרך המופת אם לא מה שיתכן שיתחדש על המנהג הטבעי באורך הזמן. ובהיות הענין כן, והיה מבואר שאי אפשר שישתנה על המנהג הטבעי סדר תנועת הגרמים השמימיים ושאר הענינים הנמצאים בהם, הוא מבואר שאי אפשר שיפול בכמו אלו הענינים מופת.¹²

Furthermore, it is impossible for miracles to occur in the celestial domain. It has been demonstrated that the agent of miracles is the Agent Intellect, and it is not possible for the Agent Intellect to act upon the celestial bodies, since it is an effect of them. Moreover, since miracles are the manifestations of goodness and providence (as has been pointed out), and since it is evident from our earlier discussion that any change in the order of the heavenly domain results in universal catastrophic destruction of the terrestrial domain, it would be false to assert that something in the celestial domain could miraculously change.

Nor should anyone object to our argument by citing the case of the sun standing still for the benefit of Joshua. That passage does not imply that the motion of the sun ceased. As proof of this consider the phrase “[and the sun] hastened not to go down about a whole day,” i.e., it did not move quickly. Whatever is not moving cannot be described as “not moving faster”; rather, this description is applicable to something that is moving but [only] slowly. Accordingly, it is evident that the statement, “Sun, stand thou still upon Gibeon,” does not imply that its movement had ceased. Rather, it means that the sun continued to remain [in the horizon opposite them] at Gibeon, and [analogously] that the moon continued to remain [in the horizon opposite them] in the valley of the Aijalon, until the vengeance of the people was completed against their enemies in the short time in which the sun appears

12 Ralbag, *Wars of the Lord* (Berlin 1923) Book VI Part 2 Chapter 12, pp. 456-60.

opposite Gibeon and the moon opposite the valley of Aijalon. It is evident that although the sun and the moon were moving according to their usual motion, they were present in one place for an extended period of time, e.g., at Gibeon and the valley of Aijalon. And this is what is said in the passage, “And the sun stood still and the moon stayed”, i.e., the sun remained in Gibeon and the moon stayed in the valley of Aijalon until the vengeance of the people against their enemies was completed. This is exactly what Joshua asked for; however, Scripture in its usual fashion was brief on this point.

With respect to the passage, “And the sun stayed in the midst of the heaven and hastened not to go down about a whole day”, the meaning is as follows. In astronomy it is well known that when the sun or any heavenly body is “in the midst of the heavens”, its descent is not clearly discernible for approximately a half-hour. Rather, its highest altitude is nearly uniform [i.e., the same] from about a half-hour before noon until about a half-hour after noon. This is clearly seen when one observes the altitude with any of the instruments designed for this purpose, such as the astrolabe, etc. Now it is obvious that the sun is the cause of day-time. Until noon the activity and illumination of the sun is increasing; then day-time is complete; afterwards it gradually diminishes until its illumination disappears completely. This [process] is cyclical. Consequently, the completion of day-time clearly occurs when the sun is in “the midst of the heaven” [i.e., at the highest point in the horizon]; for until then daylight and its influence is [continually] increasing in strength and toward completion, whereas afterwards it decreases. Thus, about evening it is said, “the day was far spent”. This indicates that the day rises and continues [in strength] until noon; hence the day is obviously complete at noon.

Now the miracle of Joshua consisted in the fact that he wanted the victory to be accomplished during the short interval in which the sun's descent is not observable because it is in “the midst of the heaven”, [i.e., about noon]. As it is said, “And the sun stood still and the moon stayed, until the nation had avenged themselves of their enemies. Is this not written in the book of Jashar? And the sun *stayed* [my italics] in the midst of the heaven and hastened not to go down about a whole day. And there was no day like that before it or after it, that the Lord hearkened to the voice of a man; for the Lord fought for Israel.” This means that the sun was not observed by Israel as departing from opposite Gibeon, nor the moon from opposite the valley of Aijalon until their vengeance had been completed. Afterwards the explanation for this is given, so that no one should think that the sun ceased moving; for it says that the sun was “in the midst of the heavens”. This was the reason why the sun did not quicken in its descent, as is the case *every* day at the completion of day-time when the sun does not speed up in its descent. Accordingly, it says that there was never a day like that before it or after it, when God listened to a man and

immediately caused such an extraordinary phenomenon in such a short period of time. With respect to the moon, however, no explanation is given how it was possible for it to stay opposite the valley of Aijalon all this time, because the valley of Aijalan covers, I believe, a wider stretch of land than does Gibeon, and thus the staying of the moon there could have been observable to some extent.

The Torah itself adds something to clarify and complete what we have explained of this matter when it distinguishes between the miracles performed by Moses and those performed by anyone else. If the miracle performed by Joshua were such that the order of the movements of the heavenly bodies would have changed, this would be an infinitely greater miracle than any performed by Moses. This is quite evident. As this was a difficulty for some of our Rabbis because they believed that this miracle did indeed consist in a change in the order of the movements of the heavenly bodies, they maintained that something like this miracle had been actually performed by Moses. But if this were true, the Torah would obviously not fail to mention it, since it is a pivotal point upon which the whole belief in miracles rests.

Another proof that this miracle did not consist in the cessation of the motion of the sun and of the moon is that by its very nature a miracle cannot occur in vain, and if the sun had ceased moving at that time, no advantage would have accrued to Israel or to anyone else. For Israel had already accepted the belief in prophecy; nor did any other nation turn to the belief in God because of this miracle. Nor did any prophet lead such notions [to God] because of this miracle by saying to them that they should believe in God and submit to his service, since He is the Lord of the universe, and that the proof of this is that He has caused the sun to stop moving. For if this had been the case, it would have been mentioned in the story of this miracle. It is clear, therefore, that it is impossible to interpret this miracle as occurring in the celestial domain. Rather, the miracle consisted in the victory of Israel over its enemies in a very short period of time, as we have explained; and the advantage accruing to Israel from this miracle was obvious.

It has, therefore, been demonstrated that the meaning of the sun's standing still in this place is not to be construed as referring to the cessation of the sun's motion. Accordingly, our Rabbis also have made this stipulation in their mentioning of the miracle of the sun's "standing still", its being in the middle of the firmament. They said: "Should he [the false prophet] cause the sun to stand still in the middle of the firmament, thou must not hearken to him.' Rabbi Akiba said: 'God forbid that the Almighty should cause the sun to stand still in the firmament at the behest of those who transgressed His will.'" If by the standing-still of the sun they meant the cessation of its motion, the phrase "in the middle of the firmament" would then be superfluous; for the

miracle of standing-still [i.e., cessation of motion] could take place *anywhere* in the firmament. By saying “in the middle of the firmament” they wanted to point out that this “standing-still” consisted merely in the sun's being in the middle of the firmament; for at that place the sun can remain for a long time without being seen as either descending or ascending, as has been explained. In this passage the Rabbis implied that it is impossible that God will ever listen to someone who has transgressed the divine commandments even if he delimits a short period of time in which a tremendous success could be accomplished, as did Joshua.

Further confirming evidence for the fact that the sun did not cease moving altogether is given by the phrase “and it hastened not to go down.” This sentence denies that there was any *perceivable* quickness of the sun [at this time]; it does not deny that the sun had any motion at all. If the sun had no motion at all, the sentence should have denied absolutely *any* motion of the sun, not merely its quickness. This is obvious.

If someone were to raise the question of the miracle of the shadow [moving backward] performed [by Isaiah] for Hezekiah – which might be thought as entailing a change in the order of the movements of the sun – we reply to him [as follows]. It is obvious that this miracle did not result from a change in the order of the motion of the sun. If it had, Scripture would not have attributed this [backward] motion to the shadow but rather to the sun; for the movement of the shadow is consequent on the motion of the sun. Moreover, if this were true [i.e. that the sun changed its motion], it would not have been possible for Hezekiah to say “It is a light thing for the shadow to decline [forward] ten degrees”. For it is not possible for the order of the sun's motion to be upset with quickness any more than it is possible for [its regular motion] to be upset by reversing its motion; the miracle is the same in both cases. The miraculous event in this event is as follows. In a receiving body of [some] thickness, which operates like a mirror, the [reflection] of a heavenly body can be seen. This is the explanation of haloes and the rainbow, as has been demonstrated in the *Meteorologica*. Now when a cloud is under the sun, the sun is reflected in it. If this cloud moves quickly, it can move the ray of the sun along with it and cause the ray to be seen not in its proper place; for the cloud will have moved for a while before this impression disappears from it. It is in this way that when a cloud passes under the sun you see the ray of the sun not in its proper place. This is the explanation of what happens with flowing water: a man sees his reflection duplicated. Because of its quick motion the water, in which the image is reflected, flows by and the image disappears from it only after it is reflected in another part of the water. [Now,] since Hezekiah had noticed the movement of the cloud in a certain direction, he said that it would be easy for the shadow to incline 10° in the direction of the motion of the cloud, because of the speed of that motion. But it would have been a

miracle if the shadow had gone *backward* 10° in an opposite direction to that of the motion of the cloud. Thus, the miracle at that time consisted in the reversal of the cloud's motion from the direction it was going at the moment, as fixed by the prophet. It is evident therefore that the miracle did not occur in the domain of the everlasting phenomena [i.e., the heavenly domain].

It should be realized that some of [the] later sages agree with the view expressed in this chapter. They said [concerning the verse], “But if the Lord make a new thing [and the earth open her mouth]: “If the mouth of Gehenna has already been created, 'tis well; if not, let the Lord create it.” This means that an opening in the earth occurs when a smoky vapor is generated in the core of the earth, resulting in a generation like fire; and the earth opens at that place when this generation has remained for a long time at that place, as has been explained in the *Meteorologica*. The fire comes forth at the place where the earth opens up. This phenomenon is called “Gehinom” in Hebrew, as is evident [in the phrase] “the valley of ben Hinom”, [which is the name of a place] near Jerusalem. Some have objected: “Now isn't it written, “There is nothing new under the sun”? Namely, it is impossible for nature to change its ways!” They replied: “Look, “[Moses prayed that] its mouth might be brought up [to the spot where Korah and his company were standing].” That is, this miracle did not consist in the creation of an absolutely new thing; for an opening in the earth in the way just indicated can occur *naturally*. The novelty in this occurrence [i.e., the opening of the earth and its swallowing-up of Korah and his company] consisted in the rapidity of this event; for according to the natural course of events this occurrence would occur only after a long time. This event is like other such miracles: the transformation, [for example], of the staff into a snake would in the regular course of nature require a very long interval of time [during which] the [matter of the] staff would acquire and lose various forms until it became transformed into a snake. Now the miracle consists in the transformation [into a snake] without [the matter of the staff having to assume all] the intermediary [forms] that it would ordinarily have to do in order for a snake to be generated by means of them. From this discussion it is evident that the sages believed that whatever occurs miraculously must also be within the realm of natural possibility, at least over a long interval of time. Accordingly, since it is obvious that the order of movements within the domain of heavenly and [everlasting things] cannot be changed, there cannot be any miracles in this domain.¹³

While the fundamental issue at stake here is a fairly obscure one which carries little resonance for we who no longer accept the entire Aristotelian physical and metaphysical weltanschauung, Maharal was appalled at Ralbag's sheer temerity in postulating his own restrictions on God's miracles, and he unleashed one of the most blistering attacks on record against Ralbag:

13 Translation of Seymour Feldman (JPS: New York – Jerusalem, 1999 / 5759) Volume Three, pp. 491-7.

עוד הניח [הרלב"ג] הנחה אחת שאי אפשר שיהיה שנוי בגרמיים השמימיים, ... אחר כך התחיל לפרש הכתוב שאמר שמש בגבעון דום וירח בעמק אילון, וכן החזרת צל המעלות שנעשה לחזקיה, קלקל בכתובים פגם בנביאים עשה פירושים של תוהו ובוהו, וזכות הנביאים גרם שעשה פירוש מרוחק שכל הרואה ושומע פירושו דוחה פירושו אינו נכנס בלב שומע, ואלו היה פירושו נמשך אחר הכתובים באולי חסרי דעת היו מתפתים אחר פירושו, אך עתה אין אחד שיהיה נפתה אחר פירושו.

ועיקר הבנין אשר עשה כי לא יתכן מופת בגרמיים השמימיים, מצד שכל הנסים הם על ידי שכל הפועל והוא עלול מן הגרמיים השמימיים. כל זה לפי הנחתו וציור דמיונו שאין לו ראייה מן הכתובים ולא מדברי החכמים, רק עשה הנחה כפי דמיונו שאין להם לא שורש ולא עיקר והכל הפך כמו שחשב כאשר יתבאר בעזרת השם. אבל אנו אומרים כי הוא יתברך מחדש נסים ונפלאות בעולמו ויכול לחדש נסים ברצונו אף בגרמיים השמימיים.¹⁴

[Ralbag] has further postulated a postulate that it is impossible that there be an alteration in the celestial domain, ... after that he began to explain the Scripture that said “Stand still, O sun, at Gibeon, O moon, in the Valley of Aijalon!”, and similarly the recession of the shadow [ten] degrees that was performed for Hīzkiyahu, he has damaged the Scriptures and ruined the Prophets, he has constructed exegeses of Unformedness and Void,¹⁵ and the merit of the prophets caused that he constructed a far-fetched exegesis, that every viewer and hearer of his exegesis rejects his exegesis, and it does not enter into the heart of the hearer, and had his exegesis followed the Scriptures, perhaps some lacking knowledge would have been seduced by his exegesis, but now there is no one who will be seduced by his exegesis.

And the fundamental edifice that he has constructed, that a miracle is not possible in the celestial domain, due to the fact that all miracles are via the Active Intellect, and it is caused¹⁶ by the celestial domain, all this is according to his postulate and the image of his imagination, for which he has no proof from the Scriptures, and not from the words of the Sages, but he has merely constructed a postulate according to his imagination, which have no root or basis, and everything is the opposite of what he thought, as shall be explained with the help of God. But we say that He, may He be blessed, produces miracles and wonders in His world and He can produce miracles at His will even in the celestial domain.¹⁷

With respect to Maharal's objection that Ralbag has made an unwarranted assumption for which he has no support from Biblical or Rabbinical literature, of course, that is *precisely* what it means to be a rationalist – the willingness to rely on logical argument, independent of other sources of knowledge.

14 *The Strengths of the Lord*, Second Introduction, s.v. עוד הניח.

15 Heb. תוהו ובוהו. The words are difficult to translate, and Maharal may have had a somewhat different image in mind, but as elsewhere, I have simply given the *JPS* translation (Genesis 1:2).

16 Heb. עלול, i.e. produced by, and therefore ontologically subservient to.

17 My translation.